МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра образотворчого мистецтва

СОСЮК ЮЛІЯ МАКСИМІВНА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

«КОНІ МЧАТЬ НА ЖОВТІ ВОДИ»

Панно в техніці розпису по тканині

Спеціальність 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Освітньо-професійна програма: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

КАЛЕНЮК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА,

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 13

засідання кафедри образотворчого мистецтва

від 21.05 2025 р.
Завідувач кафедри:
( ) Прокопович Г.Ф.

Луцьк – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП …….....4

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ……6

1.1. Тема козацтва в картинах українських художників ...……..6

1.2. Відображення битви під Жовтими Водами в образотворчому мистецтві …..……10

1.3. Формування творчого задуму теми “Коні мчать на Жовті Води”……14

РОЗДІЛ 2. КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ……18

2.1. Композиційне та колористичне вирішення кваліфікаційної роботи ……..18

2.2. Технологічна частина виконання ……24

ВИСНОВКИ …… 30

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 32

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Козацтво відіграло важливу роль у формуванні національної ідентичності України, і це явище залишило свій слід не лише в історії, а й у культурі, фольклорі, літературі та мистецтві. Вивчення цієї теми є необхідною умовою збереження історичної пам'яті про козацьке минуле та важливим аспектом розвитку патріотизму, національної свідомості та глибокої поваги до свого коріння. Вивчення козацької тематики в мистецтві не лише забезпечує глибше розуміння історичних процесів, а й сприяє вихованню покоління, яке розуміє свою культуру, свою землю та свою свободу.

Боротьба українського народу за соціальне, національно-релігійне та культурне визволення в період 1648-1676 років є однією з найзначніших сторінок в його історії. Автор одного з навчальних посібників з історії України, О. Д. Бойко, зазначив, що в «середині XVII століття народний гнів в українських землях спалахнув з такою силою, що кардинально змінив не лише хід національної історії, а й суттєво вплинув на геополітичний розвиток усієї Європи». Більшість вітчизняних і зарубіжних істориків погоджуються, що українська революція середини XVII століття була закономірним явищем, зумовленим низкою факторів, які викликали хвилювання серед усіх соціальних верств українського суспільства [1].

Частим є порівняння між козацькими битвами та сучасними подіями в Україні. Козацтво виступає вагомим символом української національної ідентичності, а нинішні обставини сприяють відродженню історичної пам’яті та героїзму минулого. Саме тому паралелі між сучасною війною та козацькими звитягами є важливим історичним елементом у процесі формування сучасної української ідентичності.

Наукова новизна. У кваліфікаційній роботі досліджено тему козацтва у творах українських художників як відображення важливої частини історії України та власна інтерпретація теми в роботі «Коні мчать на Жовті Води».

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є висвітлення визначальної битви через традиційну техніку гарячого батика і виконання декоративного панно «Коні мчать на жовті води».

Завдання кваліфікаційної роботи:

1) Визначення ролі козацтва у формуванні національної ідентичності України;
2) Дослідження відображення теми козацтва в українському образотворчому мистецтві;
3) Створення панно в техніці розпису по тканині на тему «Коні мчать на жовті води».

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є історія козацької битви як унікальний соціально-політичний феномен.

Предмет дослідження. Предметом є відображення визначальної битви козаків в контексті декоративного панно в техніці розпису на тканині.

Матеріал дослідження. У процесі роботи над теоретичною частиною були залучення наукові статті з декоративного мистецтва, інтерне-ресурси з розпису по тканині, електроні посібники по історії, матеріали виставок художників. Акцентовано увагу на творчість митців, які надихалися темою козацтва. В практичній частині роботи було досліджено відображення батальної теми в техніці гарячого батика.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у популяризації козацтва як основи формування української народної культури та пробудженні інтересу до її історії через візуальну форму – декоративне панно.

Апробація результатів та публікацій. Сосюк Ю.М. Особливості абстрактного живопису України сучасних художників. Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (14–15 травня 2024 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ

1.1. Тема козацтва в картинах українських художників

Козацька культура є важливим символом історичної спадщини, тому вона часто є джерелом натхнення для митців. Козацтво в мистецтві – це тема, що охоплює багато видів художньої творчості, такі як: література, живопис, музика, театр, кіно та народне мистецтво.

У нашій пам'яті козак – національний герой, готовий до самопожертви й подвигу, носій художнього смаку, творець мистецьких цінностей. У вітчизняному мистецтві тема козацтва заявлена досить жваво. Незважаючи на розмаїття інтерпретацій козаччини в різних видах мистецтва, безсумнівно є тривалість традицій, що наближають кожне наступне покоління до історико - героїчної та культурної частини – зокрема доби козацтва.

Козацький живопис XIX–XX століття являє собою унікальне поєднання культурних і народних досягнень минулих епох, збагаченим ідеями й впливами сучасних мистецьких течій. Соціально-політичні обставини різних держав у певні історичні періоди відіграли важливу роль у формуванні козацької тематики в живопису [3, ст 124]. Зображення козаків у живописі та графіці можна знайти у багатьох художників цього періоду. Зокрема, твори Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану» (1880–1891) Хоча Рєпін був російським художником, він народився в Україні (Харківщина), і його твір є одним з найвідоміших зображень козаків. Цікавими є твори Сергія Васильківського - «Козак на чатах», «Козача лава», «На степовій заставі», Миколи Самокиша, - «Бій козаків з татарами», «Похід козаків» графічні и серії з ілюстраціями до історичних романів; Опанаса Сластіона, який зображав портрети козаків, їх побут, кобзарів. Також польські художники - Юліуш Коссак (Juliusz Kossak) - «Козак із конем», «Козацька варта» (представляв козаків як героїчних вояків у польсько-литовському та українському контекстах); Йожеф Брандт (Józef Brandt) — «Повернення з походу», «Козацька застава», «Козаки в бою».

Легендарною є картина І. Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану» Дод. А (рис. 1). Талант митця проявляється як у виборі сюжету, так і в його реалізації. Ідея створення цієї картини виникла під впливом почутого «листа» — відповіді

запорожців султану. Такі твори народного гумору були досить популярні в Україні наприкінці XIX століття [6, ст. 60].

Образ козацтва формується в уяві суспільства через картини народних і релігійних напрямів, які тісно переплітаються в авторських роботах, спираючись на цей спадок. Яскравим прикладом народного живопису залишається легендарний козак-бандурист Мамай, який і досі викликає загальне враження.

Одним із найбільш відомих художників історичного жанру у живопису XIX – першої половини XX ст. є Іван Їжакевич – живописець і графік , який працював у галузі станкового й монументального живопису, книжкової та журнальної ілюстрації. Автор численних картин на історичні теми козацтва, також картин і малюнків які присвячені історії, а також життю і творчості Т. Г. Шевченка, І. П. Котляревського, М. М. Коцюбинського та інших. У музейному фонді І. Їжакевича зберігаються два ескізи до картини на історичну тематику, які поєднують минуле України з сучасним життям художника. Серед них є ескіз до твору з умовною назвою "Путь на Московщину" Дод. А (рис. 2), що зображує похід козацького війська на Москву [2, ст 163].

Сергій Васильківський — один з найвидатніших українських пейзажистів та захисників національного мистецтва кінця XIX століття [20.]. У його творчості тема козацтва займає важливе місце. Васильківський зображував козаків не лише як воїнів, а й як невід’ємну частину величного українського степу — носіїв народної душі та культури. Його картини, такі як «Козак у степу» та «Козачий пікет» Дод. А (рис. 3), передають дух волі, спокою та гідності. У багатьох його роботах козак стає символом зв’язку людини з природою та Батьківщиною. Картини Сергія привертали все більше уваги, а критики залишали позитивні відгуки. Замовлення надходили з усіх куточків.

Васильківському мали присвоїти звання академіка за його талант і досягнення, але цього не сталося – йому відмовили. Причиною стали Емський указ і Валуєвський циркуляр, які забороняли будь-які прояви української культури, тоді як роботи художника були пронизані народною тематикою. Обурений цим, Сергій розірвав усі зв'язки з Академією.

Васильківський належав до художників, які прагнули створити національне мистецтво, відображаючи характер і минувшину українського народу. Його картини сприяли формуванню національної самосвідомості в часи відсутності української державності [16].

Опанас Сластіон — український художник, етнограф і архітектор, відомий своєю глибокою зацікавленістю в народній культурі. Навчався у видатних педагогів академії І. Крамського та П. Чистякова. Багато подорожував селами України, створюючи численні замальовки краєвидів, національних типажів, пам'яток української старовини, архітектури, побутових предметів, народного одягу та інших аспектів культури Дод. А (рис. 4). Він став одним із засновників українського архітектурного стилю, який генетично пов'язаний з традиціями народної архітектури [9].

На його думку, в глухому провінційному містечку, де найкраще збереглися народні звичаї та легенди, існували ідеальні умови для занять етнографією та проведення досліджень. Саме тут Опанас Георгійович створив галерею портретів кобзарів.

У його творчості козаки постають у формі портретів — виразних, етнографічно точних образів. Особливо відомою є серія його робіт на тему козацьких музикантів — бандуристів, кобзарів. Картина «Кобзар» стала одним із найвпізнаваніших образів українського козацтва в народному мистецтві.

Сластіон уважно вивчав козацький побут, костюм, звичаї й у своїх роботах прагнув не лише художньої, а й етнографічної достовірності. У своїй творчості втілює вільний український дух через козацтво, досліджуючи їхній побут, легенди та традиції. Як архітектор, Сластіон проектував громадські будівлі в стилі українського бароко, зберігаючи образ кобзаря, тісно пов'язаний із козацьким епосом, підкреслюючи народний характер козацтва та його зв'язок із культурою і життям простого люду.

Та ще Опанас Сластіон був обдарованим виконавцем українських пісень, дум і балад, віртуозно акомпануючи собі на бандурі. Його музика справила значний вплив

на Іллю Рєпіна, який іноді запрошував юнака виконати українські думи на своїх вечірках, що заворожували його. Особливо Рєпіну сподобався енергійний гопак [10].

Микола Семенович Самокиш – художник-баталіст та аніміаліст, присвятив себе книжковій графіці, виконуючи ілюстрації до творів класичної літератури. Творчість українського живописця відзначається зображенням військових подій, що викликає інтерес у мистецтвознавців та широкої аудиторії. Живопис М. Самокиша на військову тематику є важливою складовою частиною українського образотворчого мистецтва та унікальним явищем, що свідчить про спадковість традицій у розвитку батального жанру Дод. А (рис. 5).

Його батальні полотна вирізняються історизмом, динамікою та експресивністю. Образи персонажів трактуються з підвищеним реалізмом і психологізмом, що спонукає глядача по-новому поглянути на війну та відчути співчуття до простого солдата. Успішна реалізація складних багатофігурних композицій, точність малюнка, багатий колірний спектр та емоційне зображення людини на війні підкреслюють цінність батальної манери М. Самокиша [17, ст. 45-46].

Також збільшується зацікавлення до глибинної етнографії — митці все частіше досліджують подробиці побуту, одягу, зброї, що дозволяє творити не тільки образи-символи, а й цілісні історичні реконструкції. Це важливо не тільки з мистецької точки зору, а й у просвітницькому сенсі: формувати історичну пам'ять через образотворче мистецтво — потужний важіль впливу на суспільну свідомість.

Микола Івасюк є цінним внесоком в історію українського образотворчого мистецтва. Він є майстром різних жанрів образотворчого мистецтва, але над портретами працював чи не найбільше. Доля більшості його картин досі невідома. Але під час війн і розпаду імперій роботи Івасюка вивезли за кордон. Найбільш відома його велична картина з історичною композицією – «В’їзд Богдана Хмельницького до Києва» Дод. А (рис. 6).

Роботу над цією знаменитою картиною художник розпочав у 1894 році, під час навчання в Мюнхенській академії мистецтв. Ілля Рєпін, автор відомої картини «Запорожці», побачив ескіз до «В’їзду…» і відзначив, що не зустрічав кращої роботи [19].

Крім художників минулого століття, сучасні українські митці активно звертають увагу на тему козацтва, перетворюючи її в нових художніх формах - від традиційного живопису до комп'ютерних ілюстрацій, іконопису та настінного розпису.

Андрій Єрмоленко часто використовує образ Тараса Шевченка як символ свободи та правди. Тарас Шевченко був не лише художником і поетом, а й вільною людиною, яка стала народною іконою України [1].

Козацтво займає одну з найважливіших місць в художника Юрія Журавля. Він хоче та передає козаків не лише як воїнів а й ті що несуть історію, культуру волю за незалежність. У художника з наймасштабнішою проекцією козацтва є проект "Знай наших" Дод. А (рис. 7). У ньому Журавель представляє серію ілюстрацій присвяченим видатним українським постатям зокрема козацьким. Виставка та публікації Юрія Журавля яка проходила по всіх містах України, де він представляв свої роботи присвячені козацтву.

Його виставки проходили в різних містах України, де він демонстрував свої роботи, присвячені козацтву та іншим історичним темам. Зокрема, у 2023 році в Житомирі відбулася виставка графічних портретів видатних історичних постатей України, серед яких були також образи козаків. Отже, козацька тематика залишається актуальною для сучасних українських художників. Вона живиться корінням здобутків народної картини та творчості художників історичного жанру живопису XIX – першої половини XX ст.

1.2 Відображення битви під Жовтими Водами в образотворчому мистецтві

Дослідження історії українського козацтва залишається актуальним і продовжує відкривати багато нових можливостей для наукових пошуків сучасних дослідників. Козацтво відіграє важливу роль, суттєво впливаючи на всі аспекти політичного, економічного та культурного життя України протягом багатьох років.

Можна зазначити, що саме лиш звернення до теми козацтва в умовах утиску українських національних виявів, шовіністичних утисків з боку імперської влади, вказувало про громадянську позицію і національну самоідентифікацію науковців. Цей принцип залишився сталим і в умовах радянського ладу. Хоча історію козацтва було дозволено досліджувати, переважно в контексті "класової боротьби", але повністю заборонити її влада не зуміла, задовольнявшись частковими заходами.

На сьогодні, тема козацтва є однією з найбільш опрацьованих вітчизняною історичною наукою, вона продовжує цікавити й зарубіжних дослідників. Причина такого сплеску зацікавлення тематикою козацтва зумовлена новітніми філософськими концепціями, зокрема розглядом шляхів формування "національного характеру".

В. Антонович вважав Хмельниччину народною війною. Згідно з його відомостями, після битви на Жовтих Водах, можливо під час перебування в Білій Церкві, Хмельницький вперше склав універсали, в яких він обіцяв усій українській громаді "козацьке звання, тобто право волі, яке мали козаки". В. Антонович називає ці універсали "прапором" змагань, під яким розпочалося справжнє всенародне повстання.

Українські історики радянського періоду, зазначали що незважаючи на доволі сувору цензуру, продовжували досліджувати соціально-політичні елементи історії козаччини, фактично підтверджуючи висновки, що базувалися на виявленні Хмельниччини.

У період розбудови демократичної самостійної України на нинішньому етапі, факт наявності держави чи, щонайменше, державницьких інституцій, за часів Хмельницького остаточно закріпився у вітчизняній науці, розбіжності зустрічаються тільки в хронологічних та географічних межах. Щодо теми дисертаційного дослідження, надзвичайно важливим є той факт, що соціальні та політичні зміни у добу Хмельницького, супроводжувалися масовим формування козацтва, тобто, у свідомості українського населення виникав ідеал козацької волі, що відображав загальні громадські засади. Польські джерела часів повстання також визнавали те, що навіть в тих районах Галичини, куди не дійшли загони Хмельницького, міщани та

селяни виступали проти шляхти “під виглядом та за звичаєм козаків”. Фактично приналежність до козацького стану пов’язувалася широкими народними масами, з особистою свободою, а та, у свою чергу, мала визначати увесь соціально-економічний і правовий спектр питань.

Відомо, що визвольна війна або національна революція українського народу середини XVII століття, що мала на меті здобуття державності, розпочалася битвою на Жовтих Водах. Ця битва відбулася з 29 квітня по 16 травня 1648 року між українською армією під командуванням Богдана Хмельницького та польською армією, якою керував Стефан Потоцький [18].

На початку 1648 року Богдан Хмельницький сформував перший повстанський загін, встановив зв'язок з козаками на Січі та 25 січня захопив фортецю. Його обрали гетьманом Війська Запорозького. Заручившись підтримкою Османської імперії, у лютому-березні 1648 року в Бахчисараї козаки уклали угоду з кримським ханом Іслам-Гіреєм III про надання військової допомоги. Ця угода була надзвичайно важливою, оскільки козакам не вистачало власної кінноти, а також дозволила Б. Хмельницькому зміцнити тил від можливих нападів. У квітні 1648 року розпочався козацький похід. На зустріч повстанцям вирушили польські війська під командуванням М. Потоцького. 5-6 травня 1648 року відбулася перша переможна битва для козаків під Жовтими Водами [12].

Перед початком битви повстанське військо налічувало від 10 до 11 тисяч вояків, тоді як польське становило від 16 до 18 тисяч осіб. У цих умовах для запорожців стало особливо важливим залучення на свій бік 6 тисяч реєстрових козаків, які служили в армії Корони Польської. Військо просувалося до Запоріжжя з метою придушення повстання і було поділене на дві частини: 4 тисячі реєстровців та 1200 німецьких найманців пересувалися на човнах по Дніпру, тоді як інші загони йшли суходолом. Це дало можливість повстанцям розгромити сили ворога окремо. Поділ війська став стратегічною помилкою польської сторони, якою вміло скористався Богдан Хмельницький.

29 квітня коронне військо, що рухалося суходолом, отаборилося на лівому березі річки Жовта. 1 травня розпочався штурм цього табору козацько-татарськими

загонами, але він закінчився невдачею. Усі спроби залучити гайдуків на свій бік, щоб послабити польську піхоту, не увінчалися успіхом. Водночас Богдан Хмельницький направив один із загонів, щоб залучити реєстрових козаків, які рухалися по Дніпру на човнах до Січі. 2-3 травня їм було повідомлено про ситуацію з польським військом і запропоновано приєднатися до повстанського війська для спільної боротьби за відновлення козацьких прав та вольностей.

У цей час розпочався штурм польського табору, на який наступали козацька піхота, артилерія реєстровців та татарська кіннота. У безвихідній ситуації Стефан Потоцький змушений був почати переговори з запорозьким гетьманом.

14 травня, в результаті перемовин, польська армія погодилася віддати свою артилерію в обмін на безперешкодний відступ до Крилова. Проте 15 травня розпочався новий штурм польського табору. Становище коронного війська стало критичним, і обороною шанців особисто керував С. Потоцький. Ціною величезних втрат вдалося відбити наступ козаків і татар. Польське командування вирішило терміново відступити до Крилова, але цей відступ закінчився повним розгромом коронних підрозділів 16 травня 1648 року.

Битва на Жовтих Водах стала першою великою перемогою Війська Запорозького під час Хмельниччини [11, 101-102].

Ця подія знайшла відображення й у мистецтві. З батальних художників які брали до уваги тему Битви під Жовтими Водами варто відзначити Марину Футимську яка в 2024 створила акварельну картину, Дмитра Кавсана, що у 1989 року написав однойменне полотно олією, також Ярослава Булку, який у 2012 році виконав глиняну панораму бою. Крім того, існують багато робіт невідомих сучасних авторів, які зобразили фрагменти козацьких битв. Ці твори допомагають сучасникам краще уявити масштаб подій, але й відчути дух боротьби.

Художнє переосмислення бою дає змогу не тільки реконструювати події XVII століття, а й провести паралелі з сьогоденням. Найбільш важливо, що інтерес до цієї теми не зникає: з'являються нові інтерпретації в живописі, скульптурі, інсталяції, цифровому мистецтві. Зокрема, митці як Дмитро Кавсан, Ярослав Булка, Марина

Футимська не лише відтворюють історичну сцену, а й наповнюють її глибоким філософським сенсом: драматизмом вибору, гідністю опору, жертовністю.

Коли митець звертається до теми битви, він постає не лише як історик чи ілюстратор, а як медіатор між минулим і сучасністю. Він надає подіям інші виміри — емоційні, психологічні, метафізичні. Через колір, лінію, композицію художник здатен відтворити не тільки хроніку бою, а й сам дух часу: тривогу, рішучість, надію.

Ця битва стає теж знаряддям формування громадянської позиції. В сучасних умовах війни з Росією мистецтво, що апелює до Хмельниччини, здобуває особливого звучання. Воно ніби підказує: боротьба триває, козацький дух живий, і він знову знаходить своїх героїв. Таким чином, тема битви під Жовтими Водами перетворюється з історичного сюжету на візуальний код незламності, котрий єднає минуле й теперішнє.

Крім того, сучасні митці часто працюють не тільки з баталістичними сценами, а й зі знаками, символами: прапорами, кіньми, шаблями, бароковими формами. Це дає змогу їм переходити від наративного живопису до умовного, алегоричного, де важливішою є емоційна істина, ніж точна документальність.

Дмитро Кавсан – видатний представник українського постмодернізму, який створює пейзажі, натюрморти, портрети та багатофігурні тематичні композиції. Художник займався живописом, графікою та інсталяцією. Він був представником «нової хвилі» в українському мистецтві, працюючи в світоглядно-мистецькому напрямі трансавангарду, синтезуючи традиції класичного мистецтва, реалізму, експресіонізму, сюрреалізму та символізму.

Однією з ключових особливостей українського трансавангарду є його трансісторичність, яка виявляється в позачасовому характері. Це зумовлено поєднанням стильових напрямків минулого та активним діалогом між історією і сучасністю.

Більшість творів Дмитра Кавсана, створених до 1993 року, коли він мешкав у сквотах на вулицях Леніна та Паризької Комуни, належать до пластичної системи українського трансавангарду. Ці роботи вирізняються експресивним стилем письма та психоделічними, історичними і міфологічними сюжетами. Роки, проведені в

сквотах, стали надзвичайно продуктивними для Кавсана: як і його колеги, художник активно працював і не боявся експериментувати з темами, стилями та техніками [5].

Одна з найвідоміших робіт Дмитра Кавсана є картина «Битва під Жовтими Водами», створена в 1989 році. У цій композиції художник переважно використовує жовті та червоні кольори, які символізують драматизм і важливість події. Картина відображає його інтерес до історичних тем та прагнення осмислити національну ідентичність через мистецтво.

Марина Футимська - українська художниця, яка спеціалізується на акварельному живопису та архітектурі. Вона наразі проживає і працює в Дубаї, де активно бере участь у міжнародних виставках, проводить майстер-класи та популяризує акварельне мистецтво. Крім того, Марина є засновницею академії Maryna Art, де викладає академічний малюнок і живопис для дітей та дорослих.

У вересні 2024 року в Дубаї відбулася її виставка акварельного мистецтва під назвою «Whispers of Watercolor», на якій була представлена картина «Битва під Жовтими Водами». Ця робота зображує історичну битву між польськими військами та силами кримського ханства, описану в романі Генрика Сенкевича «Огнем і мечем». Картина передає інтенсивність цього зіткнення, відображаючи мужність і драматизм історичної події [8].

Окрім батальних сцен, Марина Футимська також створює портрети українських і польських персонажів, ботанічні натюрморти, пейзажі та інтер'єри, натхненні різними країнами, які вона відвідала. Її роботи відзначаються високою майстерністю виконання та глибоким змістом, що дозволяє глядачам зануритися в атмосферу зображених подій і місць.

Ярослав Булка — український художник і скульптор, який здобув популярність завдяки своїй глиняній панорамі «Битва під Жовтими Водами», представленій у 2012 році. Ця робота є унікальним прикладом батальної скульптури в мініатюрі, що зображує ключовий момент Хмельниччини — перемогу Війська Запорозького над польськими військами в травні 1648 року.

Панорама складається зі скульптурної композиції висотою кількадесят сантиметрів, розміщеної на дерев’яному подіумі розміром приблизно 1 × 2 метри.

Вона відтворює динамічну сцену бою між козаками та польськими військами, передаючи драматизм і напругу цієї історичної події.

Ця робота є важливим внеском у збереження історичної пам'яті через мистецтво, поєднуючи майстерність скульптора з глибоким розумінням національної історії. Хоча конкретної роботи, присвяченої битві під Жовтими Водами, не виявлено, його полотна часто відображають події того періоду.

Один із найвідоміших польських баталістів, Брандт спеціалізувався на зображенні битв XVII століття, зокрема участі козаків, татар та польської шляхти. Його картини вирізняються динамікою, деталізацією та драматизмом [22].

Візуальні інтерпретації битви під Жовтими Водами виходять за межі суто історичної реконструкції події. Художники, зображаючи цей епізод, не лише відтворюють хронологію бою, а й формують узагальнений образ козацтва як символу національного спротиву, гідності та боротьби за свободу. Такі твори мають трансісторичний характер**:** вони не лише ілюструють події XVII століття, але й звертаються до глядача сьогодення, викликаючи асоціації з сучасними викликами та прагненням до незалежності. Поєднання історичного сюжету з емоційно-символічним змістом надає цим роботам позачасової значущості**,** дозволяючи бачити в козацькому герої не лише учасника минулої битви, а й вічний образ борця за волю України.

Таким чином, відображення битви під Жовтими Водами в образотворчому мистецтві - це не тільки історичне свідчення, а й художнє осмислення національного характеру, яке зберігає свою актуальність у різні епохи.

1.3 Формування творчого задуму теми "Коні мчать на Жовті Води"

Робота над картиною починається з творчого задуму, який відіграє важливу роль у формуванні композиції. Художня ідея виникає під впливом творчості та мислення. Ідея нашого панно полягає у створенні художньої образної картини, призначеної для оформлення одягу та інтер'єру. Тема кваліфікаційної роботи «Коні мчать на Жовті Води» була взята з рядків вірша Андрія Малишка «Гомін, гомін по діброві», в якому козацтво символізує віру, мужність і хоробрість.

Вірш є яскравим зразком того, як художнє слово здатне зберігати національну пам'ять та передавати глибокий історичний зміст через образи та символи. Головним символом у творі виступає образ козака - не просто воїна, а носія волі, честі, відваги й любові до Батьківщини.

У кваліфікаційній роботі на тему «Коні мчать на Жовті Води» ми намагалися закласти узагальнений образ українського героя. Його «кінь вороненький», «шабля нагострена» та «сивий чуб» — типові зовнішні атрибути, які уособлюють силу, бойову готовність і разом з тим - зв’язок з народними звичаями. Він покидає рідну оселю, матір, кохану, щоб іти «у край далекий» - і цим жестом жертви заради Вітчизни затверджується як символ патріотизму.

За задумом кваліфікаційна робота має відображати безперервність боротьби українського народу за свою свободу та закликає бути достойними нащадками героїчного минулого.

Натхнення для створення роботи черпалося з образів козаків, що втілюють мужність, силу, свободу та незалежність. Також передає атмосферу тих часів переносячи глядача в історичне минуле, один з найважливіших та вирішальних моментів українського козацтва. Тема козацтва надихає сучасних художників на створення нових творів у різних стилях та техніках.

Образ козацтва — це не тільки частина історії. Це символ України. Це архетип вільної людини — гордої, сильної, гідної. У своїй праці я прагну не лише зобразити козаків як історичних постатей, а передати їхню глибинну символіку: боротьбу за волю, мужність, готовність до самопожертви, братерство й духовну єдність із рідною землею. Композиція моєї роботи підпорядковується саме цьому змісту.

Козак в моїй праці - це не тільки вояк на коні. Це алегорія національного духу, втілення волелюбності, непокірності, вірності. Його постава пряма, впевнена, у погляді - рішучість. Він несе в собі силу, що не зламалася ні під жодним тиском. Образ козака символізує безперервність боротьби, оборону рідної землі, честь і гідність, які так актуальні й у теперішньому світі.

Коні - продовження цієї символіки: як образ стихії, потужності й пориву. У русі кінських тіл та грив виявляється динаміка часу, стрімкість історії, і водночас - воля

як найбільша цінність. Усі ці елементи взаємопов’язані в єдиній композиційній структурі, де кожен рух, кожен нахил, кожен колір підпорядковані головній ідеї - утвердженню української національної ідентичності крізь мистецтво.

Основна мета панно розпису по тканині полягає в передаванні естетичних перетворень простору через художній образ. Такі панно можуть мати багато стилістичних варіації — від реалістичних до абстрактних, від класичних до сучасних. Ручний розпис тканин є відносно новим напрямом ужиткового та декоративного мистецтва, який активно розвивають народні майстри та художники, спираючись на традиції вибійки. Цей процес включає холодний і гарячий батик, а також вільний розпис. Для виконання робіт створюється рама, на яку натягують тканину, встановлюючи її на столі. За допомогою технік холодного та гарячого батику, а також вільного розпису виготовляють панно, хустки, декоративні тканини для одягу та інші вироби.

Розрізняються два види батику – холодний і гарячий. Обидва вони ґрунтуються на застосуванні резервуючих сполук (резервів), які не допускають розтікання фарб на полотні.

При розпису холодним батиком резервуючу сполуку, що складається з бензину, парафіну, бджолиного воску, гумового клею й каніфолі, наносять на тканину, що натягнена на раму у вигляді замкненого контура скляною трубочкою. В межах цього контура фарбами, виготовленими на основі активних кислотних прямих основних барвників, у відповідності з ескізом розписують виріб. Фарби наносять пензлем, тампоном. У цьому малюнку графіка виглядає чітко, а палітра кольорів практично безмежна.

У гарячому батику використовують розігріту резервуючу суміш, що складається з воску та парафіну, або ж з воску, парафіну та вазеліну. Цю суміш застосовують для створення контурів і захисту окремих ділянок тканини від розтікання фарби. Чіткість контурів не є обов'язковою, що дозволяє досягати м'яких переходів тонів у малюнку. У гарячому батику резервуючі суміші наносять за допомогою батик-штифта, пензлів, рейсфедера, а також твердих і м'яких штампів, тоді як фарби наносять тампонами або пензлями. Нанесення резервуючої суміші в гарячому батику є тимчасовим процесом,

і після завершення роботи її знімають. У холодному батику ж резервуюча суміш залишається на тканині назавжди [15, ст 80-81].

Техніка як розпис по тканині яку ми обрали для виконання кваліфікаційної роботи обґрунтовується бажанням створити унікальну композицію, яка здатна привернути увагу глядача Дод Б (рис. 1). Поєднання гарячого батика та історичної тематики додає національної традиційність роботі. Такий проект може привернути увагу багатьох людей як від звичайного прохожого так і до поціновувача мистецтва, декоративного мистецтва.

Коли я думаю про козацтво, переді мною відкривається безмежний простір — золотий степ, хвилястий та вільний, в потоці вітру. У далечині здіймається стукіт шабель, та коні яку мчать в боротьбу за волю. Їхній біг — це не просто рух, а втілення волі, пориву та національного духу. Саме це надихнуло мене на творчу ідею: “Коні мчать на Жовті Води”.

Це не лише історична тема, а й образ української незламності, виражений через потужний символ — кінь у русі, вершник у бою, мить перед зіткненням з майбутньою перемогою Дод. Б (рис. 2). У цьому задумі мене надихнула битва під Жовтими Водами 1648 року — перша перемога Хмельницького, перший крок до визвольної війни. Яку козаки пробивали кров'ю.

В живопису козаки нерідко представлені як героїчні особи, котрі стоять на обороні рідної землі. Показовим прикладом є картина Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану», де козаки постають не тільки як воїни, а й як носії непокори, гумору та духу волі. Їхня постава, одяг, вирази облич — все засвідчує про незалежність і відважну волелюбність.

В літературі образ козака нерідко використовується як втілення народної відваги й гідності. У творах Тараса Шевченка, приміром, козак — це герой, котрий бореться не тільки із зовнішнім супротивником, а й із внутрішнім гнітом, символ спротиву та духовної міцності. У «Гайдамаках» та інших поезіях козацька тема щільно переплетена з прагненням до волі, що робить цей образ ще більш емоційно наповненим і багатозначним.

Народне мистецтво — пісні, думи, вишивка — теж активно використовує символіку козацтва. У козацьких думах передається не тільки епічна велич воєнних подвигів, а й глибока печаль за рідною землею, родиною, втратами. Козак тут — не просто воїн, а жива душа, яка кохає, сумує, мріє.

У сучасному мистецтві козаки залишаються значущими. Вони трансформуються, але не втрачають своєї символічної потужності. Їх образ використовують у кіно, музиці, перформансах, де він знову стає символом незламності, національного духу та боротьби за свободу.

Я прагну, щоб глядач, споглядаючи цю роботу, не просто читав історію, а переживав її. Щоб він відчував вітер, погляд козака, що веде його вперед. Цей твір не про минуле — він про стан внутрішньої готовності до боротьби за своє майбутнє.

Мистецтво — це також зброя, голос і пам’ять. Коли ти працюєш у техніці батику, що вимагає терпіння, зосередженості та багатошаровості, ти розумієш: так само формується нація. Повільно, шар за шаром, з тіней у світло. І поки коні мчать, мчимо і ми.

Завдання полягає в створенні емоційно насиченої композиції, яка передає момент бойового пориву: козаки, верхи на конях, мчать у бій. Через пластику руху, експресію та колористику необхідно передати глядачу атмосферу напруги.

Першим етапом у нашій дипломній роботі став вибір та затвердження теми роботи. Після цього ми розпочали пошук ідеї та концепції твору. В процесі пошуку ідеї, підбору стилістики, що виступає важливою роллю в подальшому створенні художньої композиції, ми зверталися до багатьох джерел історії козацтва.

РОЗДІЛ 2. КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ

2.1 Композиційне та колористичне вирішення кваліфікаційної роботи

Композиція є основою кожного мистецького твору. Вона не лише визначає структуру зображення, а й формує спосіб, яким глядач взаємодіє з твором у візуальному діалозі.

У кваліфікаційній роботі ми свідомо формую композицію, щоб передати основну ідею твору — рух, єдність і рішучість. Головним композиційним прийомом стало діагональне розміщення ключових образів, що створює відчуття динаміки та спрямованості вперед.

Утворюючи композицію ми намагалися передати енергію руху козаків через сюжетну лінію, яка складається з трьох основних фігур коней з вершниками у активному русі на передньому плані Дод. Б (рис. 3) та велику кількість фігур вершників на другому плані яка перетворює сюжет на пластику і передає войовничий настрій задуму та надає емоційного напруження твору.

Композиційний центр — група козаків, що, як хвиля, підіймається знизу догори. Їх пози, спрямованість ходи, рух грив коней створюють ефект “живої енергії”, напруженого моменту перед битвою чи в самому її розпалі.

Обраний напрямок — знизу ліворуч угору праворуч — символізує шлях до перемоги. Така композиція підсилює драматизм сцени і відображає внутрішній стан персонажів: напруження, концентрацію та волю.

Кольористичне вирішення одна з найважливіших частин художнього твору, адже саме колір здатен передати настрій, почуття, стан душі, атмосферу епохи. У кваліфікаційній праці, присвяченій темі козацтва, колір стає не тільки засобом оздоблення, а глибоко символічною мовою, що допомагає розкрити ідею, підкреслити образи та надати твору емоційного наповнення.

Обрали обмежену, але виразну палітру, яка допомагає зосередити увагу на основному. Основою слугувати теплі та темні кольори Дод. Б (рис. 4).

Усі кольори умовно поділяються на теплі і прохолодні. Кольори, котрі асоціюються з кольором вогню, сприймаються як теплі, а ті, котрі асоціюються з відчуттям холоду, – прохолодні. Але цей розподіл відносний, так як один і той же

колір в різному кольоровому оточенні може видаватися по різному теплим, або холодним. У живописі саме на контрасті теплого та прохолодного відбувається моделювання форми, простору та побудова колірної перспективи. Тому зображення теплого і холодного на межі світла й тіні є необхідними для передавання якості живописної роботи.

Контраст теплого і холодного – це один з найяскравіших контрастів серед інших. Слід зазначити, що ще у свій час К. Моне казав, що набагато цікавіша і приємніша передача контрасту через тепле і холодне, ніж через темне і світле. Саме у пейзажах К. Моне була подолана межа у передаванні контрасту тільки через темне і світле, натомість контраст почав передаватися через теплохолодність. Якраз цей прийом захоплює увагу при спогляданні робіт митця [13, ст. 48-51].

На основному чорному фоні розміщенні постаті козаків верхи на конях, які мчатьна битву під Жовтими Водами. Центральна група це – вершники на червоному, жовтому та оранжевому конях. Нижня та верхня частина подані в орнаментальному ключі і передають традиційні символи**:** ромби, хрести, "дерева життя", квіти, зірки як частина культурного коду**.** У моїй роботі орнамент килимів — це не лише декоративний елемент, а візуальний код**,** що зберігає дух козацької доби. Ці візерунки — свого роду мовчазні свідки історії**,** що говорять про зв’язок із землею, предками, силою духу. Вони поєднують світло дому і тіні війни, побут і свободу — так, як це було в житті самого козака.

Робота вирішена з вишнево-пурпурових, золотавих, яскраво- червоних і вогняно-охристих кольорах. Ці кольори поєднують в собі земне і небесне, матеріальне та духовне, минуле й теперішнє.

До прикладу, охристо-золотий — це грунт, де виникло козацтво, збіжжя, котре воно обороняло, і світило, що зігрівало його дорогу. Це символ наступності, єднання з пращурами, любові до батьківщини, що була не тільки простором, а святинею.

Колір охри надзвичайно поширений в природі, в чистому вигляді або змішаний з іншими. Він наявний майже в кожному з відтінків теплої гами. [7].

Тепло червоний чарівний та яскравий колір, який зайняв визначне місце у копозиції твору. Цей колір був улюбленим митцями протягом століть, і його застосування

виходить за межі естетики, охоплюючи символізм та історичну значущість [14]. Теплий червоний — це серце козака. Його кохання, пристрасть, кров та полум'я. Це шабля, що боронить, і рушник, що дарується на щастя. Це не тільки символ бою — це символ палаючої душі, яка здатна й кохати, й віддавати життя без жалю. Тому було вирішено центральну фігуру виконати в тепло-червоному кольорі. Цей тон червоного має в собі м’якість і силу водночас: він гарячий, але не зухвалий, пристрасний, але не різкий. Його сенс багатогранний й особливо глибокий в контексті твору «Коні мчать на Жовті Води».

Цей колір також має сакральний вимір. У багатьох культурах червоний вважається кольором життєвої енергії, душевного вогню, змагання за справедливість. У поезії й живописі він часто передає найглибші людські переживання — від радості до болю. Саме в теплому відтінку червоного відчувається людяність, палкість, здатність відчувати та віддавати. В цьому кольорі — пульс серця народу, міць традицій та глибина людських почуттів.

В композиції визначальним є чорний колір. Він завжди приховував у собі масу символів та смислів – від зв'язку з темними силами та повсякденності до родючості та могутності. Його ніколи не можна було назвати однозначним – він символізував добро та зло [21].

Чорний фон у даній роботі — не просто колір тла. Він мовчазно кричить про драматичність історичного моменту. Битва під Жовтими Водами — це початок великого повстання, шлях у невідомість, у бій, що змінить хід історії. Темрява — як знак невизначеного майбутнього, крізь яку мчать коні, ведені духом свободи.

За задумом коні, що мчать чорним тлом, — це образ сили, волі, руху, які прориваються крізь морок. Такий контраст підсилює драматизм сцени: світле (в русі, житті) протистоїть темному (застиглому, загрозливому). Це і художній, і символічний прийом.

Чорне тло може уособлює глибину історичної пам’яті, спогад про велику боротьбу, що не згасає. Козаки виринають із цієї темряви — як легенда, як архетип, як внутрішній порив народу до свободи.
У фольклорі й мистецтві чорний часто асоціюється з сакральним, потойбічним, з

чимось вічним і незбагненним. Козаки були не лише воїнами, а й носіями особливого світогляду, в якому боротьба і смерть були частиною долі. Тому чорний фон може передавати містичний простір історії, через який "летять душі воїнів" на задньому плані роботи.

На тлі композиції, вглиб темно-сірого простору, як витончений відгомін душі, проступають мотиви козацького бароко. Вони з'являються не як домінанта, а як делікатна орнаментика, що перегукується з головним образом — кінним рухом у напрямку Жовтих Вод.

Ці барокові елементи — узори, форми, символи — втілюють внутрішню велич козацького духу, глибоку культурну пам'ять, що жива не лише в історичних подіях, а й у художній мові епохи. Їхня пишність не суперечить простоті темного фону — навпаки, вона органічно з нього проростає, подібно до того, як з досвіду й страждання народжується духовне багатство. Українське бароко, не лише засвідчило самобутність та унікальність української культури, але й стало безпосередньою передумовою формування ідейних засад української нації [4, ст. 2-6].

Таким чином, козацьке бароко в роботі — це естетичний міст між зовнішньою подієвістю та внутрішнім, культурно-символічним пластом національної ідентичності.

2.2 Технологічна частина виконання

Панно створене в стилі сучасного художнього вираження з акцентом на декоративність композиції та абстрактних форм. Використання поєднання композиції та кольористичного вирішення дає змогу передати глибину та напружену подію роботи. Розпис як матеріал підкреслює об'єднання традиційного стилі, техніки з історичною пам'яткою.

Після узгодження композиції та кольористичного вирішення, ми перейшли допвибору розміра роботи. При підбирання розміра ми зупинилися та придбали модуль 90×130. Такий розмір дає змогу цілком розкрити динаміку задуманої сцени — рух вершників, просторову глибину, а також передати емоційне напруження моменту.

Горизонтальна видовженість (ширина 130 см) посилює відчуття руху вперед, що є ключовою композиційною задумкою твору — "коні мчать" означає не статичність, а безперервне просування. Такий формат допомагає створити відчуття перспективи та розгону, даючи простір для розгортання руху та енергії всередині композиції.

Вертикаль 90 см дає можливість зберегти зважену пропорцію: вистачає місця для передачі подробиць постатей, руху коней, орнаментальних деталей, не втрачаючи відчуття єдності образу. Це найкращий формат для техніки батик на тканині — він не надто великий для монтажу та демонстрації, проте достатній для виразного художнього впливу.

Крім того, розмір 90 × 130 см є зручним для експонування як на стінах інтер’єру, так і в межах виставкової експозиції. Його можна використовувати в освітніх, культурних, музейних або навіть приватних просторах.

Склавши модуль, ми підготовлювати тканини до натягування, перед тим бажано її попрати або замочити для кращого натягування. Для кваліфікаційної роботи ми придбали вид тканини штапель розміром 100×150. В техніці гарячого батика вибір полотна є не менш важливим, ніж задум композиції чи кольорова палітра. Саме тканина виступає "полотном", яке не тільки утримує зображення, а й активно впливає на його характер, виразність, естетику.

Робота виконана у класичній техніці гарячого батику — розпису тканини за допомогою резервування розплавленим воском та нанесення фарб у кілька етапів. Цей метод вимагає точності, терпіння й послідовності дій, адже кожен шар воску та кольору створює складну багатопланову композицію.

Послідовність виконання: для роботи обрано натуральну тканину (шовк/бавовну), яку попередньо випрано та натягнуто на раму. Це забезпечує рівномірне нанесення воску й фарб. Нанесення ескізу за допомогою олівця або світлого маркера перенесено композиційний рисунок на тканину Дод. Б (рис. 5). Ескіз виконується лінійно, без деталей — як орієнтир для подальшого резервування.Перше резервування воском. Гарячий бджолиний або парафіновий віск наноситься спеціальним інструментом — джантом (tjanting) або пензлем — на ті ділянки, які

мають залишитися білими або найбільш світлими. Віск запобігає проникненню фарби в тканину.

Відкриті ділянки зафарбовуються світлими відтінками фарб для батику. Після висихання — тканина знову резервується на збереження наступних шарів Дод. Б (рис. 6). Наступні етапи резервування і фарбування.Прийом "воск - фарба" повторюється кілька разів, що дозволяє створити глибину кольору, градації тону та контраст. З кожним етапом наносяться темніші відтінки Дод. Б (рис. 7). Кожен новий колір покриває попередні незарезервовані ділянки. Зняття воску Після завершення всіх етапів фарбування тканину прогладжують гарячою праскою через папір або серветку, щоб видалити віск. Це відкриває усю композицію з характерною "тріщинчастою" сіткою — кракле, що є естетичною рисою гарячого батику.Закріплення кольору (за потреби) Якщо використано холодні фарби, що не фіксуються самостійно, відбувається термічна фіксація або промивання з закріплювачем.Техніка гарячого батику дає змогу створити багатошарову глибину образу, передати атмосферу, гру світла та складні кольорові переходи. Через поєднання контрольованого резервування та спонтанного розтікання фарб досягається ефект живого, емоційно насиченого полотна Дод. Б (рис. 8).

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження кваліфікаційної роботи дослідженокозацьких мотивах у українському мистецтві Проведено аналіз розвитку образу козаків у творчості Волинських художників та не тільки, а також використання різних матеріалів.

Опрацювання даних тем дало змогу дізнатися більше про розвиток теми козацтва в українському мистецтві.

Кваліфікаційна робота «Коні мчать на Жовті Води» стала не тільки мистецьким проєктом, а глибоким вивченням теми козацтва як культурного коду української нації. У процесі створення панно було поєднано історичну правдивість, філософське осмислення подій минулого та сучасний художній підхід, що вилився у глибоко символічну композицію.

Образ козака у цій роботі постає не як сталий герой, а як динамічний символ незламності, внутрішньої сили, духовної цілісності та відданості ідеї. Через колористичні рішення — охристо-золотий, теплий червоний, блакитно-сірий і темно-сірий — було передано не лише зовнішню красу, а й глибинний емоційний зміст: любов до рідної землі, жертовність, тишу роздумів, драму втрат і сподівання на перемогу.

Кольори у творі стали не тільки елементом дизайну, а справжніми носіями символіки: охра — як знак родючої землі й духовної пам’яті, червоний — як пульс козацького серця, блакитно-сірий — як спогад і внутрішня тиша, а темно-сірий — як тло життєвих випробувань, на якому розкривається орнамент козацького бароко — духовної пишності, закладеної у глибину народного духу.

Цей проєкт — приклад того, як мистецтво може оживити історію, перетворити пам’ять на живу емоцію, а декоративну техніку — на засіб національного самоусвідомлення. Панно «Коні мчать на Жовті Води» — це не просто декоративна композиція, а художнє висловлювання про гідність, свободу й силу, що народжуються у поєднанні традиції, пам’яті та творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрій Єрмоленко. URL: https://sunseed-art.com/ua/artist/6295c63172ced7045c5ac6d5/andriy-yermolenko?srsltid=AfmBOoqFvj7KYNYqBwfA6tVghimMKdX1HcbiyGyHJ6N7zXtAvE1fx54s (дата звернення 24.04.2025)
2. В. М. Шепелюк. Українське козацтво у творах живопису та графіки (З архівних зібрань ЦДАМЛМ України). (дата звернення 24.04.2025)
3. Гапонов С. І. Образ українського козацтва в європейському живописі XIX-XX століття. Інстутиційний репозитарій. - Запоріжжя, 2023. - 124 с.
4. Гордієнко Г. М. Основні символи українського бароко. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. - Тернопіль, – 2014. – 2-6 с.
5. Дмитро Кавсан. URL: https://imaginepoint.gallery/ua/artists/519 (дата звернення 24.04.2025)
6. Козловська Є. А. Козацька тематика у творчості Антона Манастириського у контексті художнього життя України. Наукові записи, - 2010. - 60 с.
7. Колір охри. Властивості та особливості. URL: https://presa.com.ua/domivka/kolir-okhri-vlastivosti-ta-osoblivosti.html (дата звернення 24.04.2025)
8. Марина Футимська. URL: https://ukrdubai.com/articles/381837/na-vistavci-v-dubai-predstavili-kartini-ukrainskoi-hudozhnici-sered-yakih-bitva-pid-zhovtimi-vodami (дата звернення 24.04.2025)
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Зібрання графічних творів Сластіона Опанаса Георгійови. URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/91 (дата звернення 24.04.2025)
10. Опанас Сластіон: «енциклопедист від мистецтва». URL: https://www.libr.dp.ua/?do=ukrainica&lng=1&id=4&idg=357 (дата звернення 24.04.2025)

11. Палійчук Тадей-Іван. Реєстрове козацтво у битві на Жовтих Водах. Міністерство освіти і науки України Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2018 - 101-102с.
12. Причини та початок Національно-визвольної війни. Воєнні події 1648–1649 рр. URL: https://vseosvita.ua/library/prychyny-ta-pochatok-natsionalno-vyzvolnoi-viiny-podii-1648-1649-rr-594371.html (дата звернення 24.04.2025)
13. Прокопович Тетяна. Основи кольорознавства. Навчальний посібник. - Луцьк, 2022. – 48-51 с.
14. Психологічна характеристика кольору. URL: https://vseosvita.ua/library/embed/001wfp-e5c8.docx.html (дата звернення 24.04.2025)
15. Роман Грималюк. Художній розпис тканини як вид декоративно-прикладного мистецтва. Наука. Освіта. Молодь. – 2015. – 80-81 с.
16. Сергій Васильківський – поет українського малярства. URL: https://uain.press/blogs/sergij-vasilkivskij-poet-ukrayinskogo-malyarstva-1096474 (дата звернення 24.04.2025)
17. Соченко М.П., Зорко А.Є. Творча спадщина Миколи Сакокиша: загалі особливості батального жанру. Мистецтвознавчі записки, 2023 - 46 с.
18. Сторженко Іван. Жовтоводьська битва 1648 р. у світлі гіпотез та археологічних досліджень. Військово-історичний альманах, - 2010 - 4 с.
19. Творчий спадок великого художника. Микола Івасюк. URL: https://vseosvita.ua/library/stattatvorcij-spadok-velikogo-hudoznika-mikola-ivasuk-458883.html (дата звернення 24.04.2025)
20. Український національний інститут пам'яті. Сергій Васильківський. URL: https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/zhovten/19/1854-narodyvsya-sergiy-vasylkivskyy-zhyvopysec (дата звернення 24.04.2025)
21. Чорний колір: значення і використання в дизайні. URL: https://welovebrands.com.ua/ua/blogs/chornyj-kolir-v-dizajni/ (дата звернення 24.04.2025)

22. Юзеф Брандт – художник натхненний Україною. URL: https://culture.pl/ua/tworca/jozef-brandt (дата звернення 24.04.2025)

Додатки

Додаток А

Рис. 1 І. Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану»

Рис. 2 Іван Їжакевич «Засідка над Притами»

Рис. 3 Сергій Васильківський «Козак у степу»

Рис. 4 Опанас Сластіон «Проводи на Січ»

Рис. 5 Микола Самокиш «Гайдамак на коні»

Рис. 6 Микола Івасюк «В’їзд Богдана Хмельницького до Києва»

Рис. 7 ЮрійЖууравель «Знай наших»

Додаток Б

Рис. 1 Пошук композиційного вирішення

Рис. 2 Ескіз композиції

Рис. 3 Перенесення на великий формат

Рис. 4 Кольорове вирішення

Рис. 5 Перенесення малюнка на тканину

Рис. 5 Перший етап нанесення

Рис. 6 Процес створення

Рис. 7 Виконана кваліфікаційна робота

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи

на тему: КОНІ МЧАТЬ НА ЖОВТІ ВОДИ

студентки 42 групи спеціальності «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

СОСЮК ЮЛІЯ МАКСИМІВНА

Науковий керівник: КАЛЕНЮК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

У кваліфікаційній роботі здійснено дослідження козацької тематики в українському образотворчому мистецтві. Особливу увагу приділено аналізу трансформації образу теми козацтва у творчості волинських художників, а також вивченню застосування розпису на тканині як засобу художнього втілення ідеї. У центрі уваги — техніка гарячого батику, за допомогою якої створено декоративне панно на тему «Коні мчать на Жовті Води» з використанням абстрактних форм для емоційно-образної виразності.

Актуальність теми зумовлена недостатньою інтерпретацією історичних сюжетів у вітчизняному образотворчому мистецтві.

Метою роботи є створення авторського панно на тему «Коні мчать на Жовті Води» та комплексний аналіз козацької тематики у декоративному мистецтві, зокрема в художній практиці українських митців. Дослідження охоплює образно-історичні аспекти, пов’язані з відтворенням подій, постатей та символів козацької доби.

У **першому розділі** роботи розглянуто козацтво як мистецький феномен, висвітлено розвиток зображення історичних подій у творчості українських митців, проаналізовано художні інтерпретації битви під Жовтими Водами.

У **другому розділі**, спираючись на проведене теоретичне дослідження, розроблено концепцію художнього твору — декоративного панно. Обґрунтовано вибір композиційного вирішення, кольорової гармонії, матеріалів та техніки виконання. Робота реалізована у техніці гарячого батику із використанням таких матеріалів, бавовняна тканина, текстильні фарбники та віск тощо.

Ключові слова: козацтво, козаки, батик, бароко, коні, історія.